

«Наша Ніва» (1906–1915) і яе чытач: вопыт яднання

Таццяна СТУДЗЕНКА,
кандыдат
філалагічных навук

Цяжка перабольшыць ролю славутага выдання па вектарах, запатрабаваных і на сённяшні дзень: цеснае спалучэнне працэсаў грамадскай кансалідацыі, ідэнтыфікацыі, актыўнай інтэграцыі ў сусветную культурную прасторы. Мы прапануем звярнуць увагу на «нашаніўскую» стратэгію ўзаемадзеяння з чытачом – стратэгію дыялагічную, скіраваную на ўзаемаразуменне і плённае ўзаемадзеянне. Цікава, што менавіта ў гэтым рэчышчы яскрава прасочваецца і роднаснасць, і адрозненне «нашаніўскіх» адраджэнскіх працэсаў і класічнай заходнееўрапейскай традыцыі Адраджэння (XIV–XVI стст.).

«Нашаніўства» – з’ява шматузроўневая, надзвычай багатая зместам і кірункамі, – не можа не разглядацца як цэласны, арганічна збалансаваны феномен. Тым больш сумна, калі ўражанне цэласнасці знікае ў спецыялізаваных разглядах-аналізах: для сацыёлагаў, гісторыкаў, эканамістаў «Наша ніва» («НН») [1] – факт пераважна сацыяльна-палітычны, для філолагаў – лінгвістычная або літаратурная каштоўнасць. Не дзіўна, што страцілася нават адзінства ў арфаграфічным малянку слова «адраджэнне» ў дачыненні да «нашаніўства»: гісторыкі ўжываюць як малую [2], так і вялікую літару [3], літаратуразнаўцы – найчасцей вялікую [4; 5]. Да таго ж і шмат было адраджэнняў на беларускай зямлі: гэтым словам вызначаюць і перыяд ВКЛ, і пэўнае ажыўленне беларускага пісьменства на хвалі рамантызму 1840–1850-х гадоў, і «нашаніўскую» пару. Як скасаваць блытаніну паняццяў у кожным асобным выпадку? Як суаднесці ўсе «адраджэнні» між сабой, а таксама з сучаснай культурнай дынамікай? Нарэшце, як не страціць уяўленне пра пазітыўнасць

«нашаніўства» з-за часам недасканалага вылучэння яго традыцыі: у канцы 1920-х гадоў Язэп Пушча пісаў пра «малакроўнасць» беларускага «так званага адраджэння», якое «свой лёс звязала не з антычнасцю, не з еўрапейскім адраджэннем... а з распадаючымся расійскім сімвалізмам ды з другараднымі польскімі паэтамі» [6, с. 309]. Вядома, што погляд гэты «адрадагаваны» падцэнзурнай свядомасцю (ці цэнзурнай падсвядомасцю) і датычыцца найперш «нашаніўскага» прыгожага пісьменства, але з-за адсутнасці аб’ектыўна цэласнай карціны ўсёй з’явы можа істотна скажаць уяўленне аб ёй.

Неабходнай падставай стварэння такой карціны і павінна, на наш погляд, стаць вылучэнне першаістотных *агульнакультурных* характарыстык «нашаніўства»: як аўтэнтчных (роднасных класічнай традыцыі Адраджэння), так і аўтахтонных (унутраных, нацыянальна-адметных). Такой працы вымагае і найбольш вызначальная адметнасць «нашаніўскага» руху, свядома арыентаванага на ўзаемасувязь універсальнага і ўнікальнага пачаткаў культуры: «...браць з агульналюдскай скарбніцы, але і класцы ў яе раўнацэнныя <каштоўнасці>» [7, с. 323]. З гэтага імпульсу і вынікалі намаганні «НН» па актывізацыі (адраджэнні) мясцовага культурнага жыцця ў якасці больш разнастайных яго праяваў: стымуляванне развіцця нацыянальнай мовы, адукацыі і літаратуры на гэтай мове, тэатра, музыкі, выдавецкай, бібліятэчнай, музейнай справы і г. д. – пры шчырай зацікаўленасці сусветным вопытам, усім,

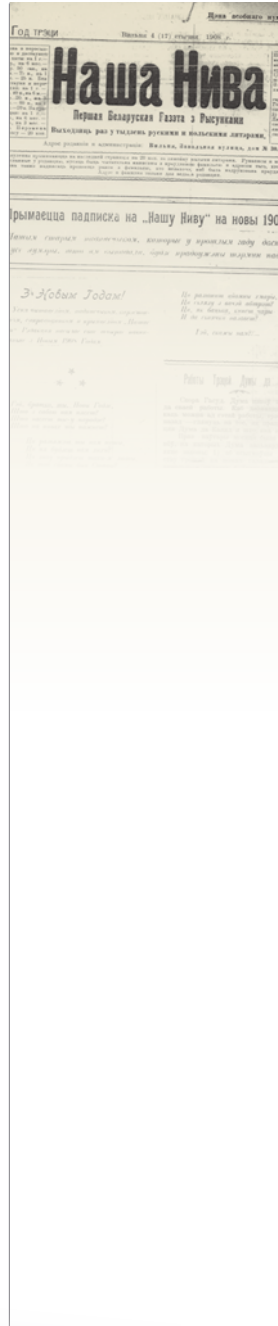
ТОЛЬКІ ФАКТЫ

«Наша ніва» – штотыднёвая легальная грамадска-палітычная, навукова-асветніцкая і літаратурна-мастацкая газета. Выдавалася ў Вільні з 10(23) лістапада 1906 года па 7(20) жніўня 1915 года на беларускай мове кірыліцай і да 18(31) кастрычніка 1912 года і лацінкай з загалоўкам «*Nasza Niwa*». Звычайны тыраж – 4,5 тыс. экзэмпляраў. Заснавальнікі: браты І. і А. Луцкевічы, В. Іваноўскі, А. Уласаў, А. Пашкевіч (Цётка) і інш. Газета адыграла важную ролю ў развіцці беларускага нацыянальнага руху і беларускай літаратурнай мовы.

што ўяўлялася так ці інакш карысным для Беларусі, якая толькі пачынала ці нават толькі абяцала быць. Менавіта *дыялектыка ўніверсальнага і ўнікальнага* і адпаведны *энцыклапедызм* – прынцыпы класічнага еўрапейскага Адраджэння як ідэнтыфікацыі арыгінальных нацыянальных культур пры пасрэдніцтве агульнакультурнага вопыту – найбольш яскравыя рысы, якія даюць магчымасць разглядаць «нашаніўскі» рух паўнаважнай часткай сусветных працэсаў эмансipaцыі ад якіх бы то ні было механізмаў і інстытуцый (клерыкалізму, каланіялізму, бальшавізму, глабалізму і г.д.), што стрымліваюць крэатыўны патэнцыял лакальных культурных канструктаў і культуры ўвогуле.

Літаратура «нашаніўскай» пары – самае яскравае, што сведчыць пра вызваленне такога патэнцыялу: выбух творчай сілы, якая імкнецца рэалізаваць як найхутчэй ледзь не страчаны вопыт самастварэння. Адсюль усёабдымныя палотны, вялікія і малыя, што мусілі адыграць ролю нацыянальных «Боскіх камедый» і «Мобі Дзікаў»: узгадаем тую ж «Новую зямлю» ці «Адвечную песню», або славыты ўніверсалізм-энцыклапедызм творчай дзейнасці М. Багдановіча. Гэтыя і іншыя літаратурныя з’явы «нашаніўства» ўвабралі ў сябе як папярэдняю нацыянальную традыцыю, так і традыцыі іншых літаратур, у тым ліку класічнай антычнай і блізкаўсходняй. Нездарма П. Васючэнка як адраджэнскую класіку вызначае культ кнігі і асветы «нашаніўства» [4, с. 16–17].

Універсальным – сінтэтычным як прынцыпова адкрытым – пачаткам «нашаніўства» істотна абумоўлены і яго патэнцыял кансалідацыі, рэалізаваны ў

ПРА АЎТАРА

СТУДЗЕНКА Таццяна Святаславаўна.

Нарадзілася ў Мінску. У 1990 годзе скончыла Мінскі тэхналагічны тэхнікум, у 1996 годзе – Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт. З 1996 па 1997 год працавала настаўніцай рускай мовы і літаратуры ў ЦШ № 196 г. Мінска. З 2002 года працуе на факультэце журналістыкі (цяпер – Інстытут журналістыкі) Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Дацэнт кафедры замежнай журналістыкі і літаратуры. Кандыдат філалагічных навук (2002). Аўтар манаграфіі, шэрага артыкулаў па праблемах літаратурнай тэорыі, амерыканскай, французскай, беларускай літаратур. Сфера навуковых інтарэсаў: тэорыя літаратуры, літаратурныя ўзаемазвязі.

рэчышчы камунікатыўнай адкрытасці. Сама спецыфіка беларускага руху пачатку ХХ стагоддзя вымагала менавіта такога падыходу інтэлектуальна-творчай эліты ва ўзаемадзеянні з нацыяй. Узгадаем, што адраджалася: «Хацелася ажывіць цэлы край у сучаснасці, адрадзіць яго калішняю славу, уваскрасіць тую мову, якая была калісь ва ўрадах, а цяпер засталася толькі ў простага народу» [8, с. 146]; «вярнуць свой народ са шляху смерці на шлях жыцця» [5, с. 2]; «упісваць сваю гісторыю ў векавечную кнігу гісторыі народаў» [9, с. 94]. Але з прычыны таго, што беларускі этнас знаходзіўся ў стане выключнай інертнасці, бадай адсутнасці культурнай і нацыянальнай самаідэнтыфікацыі, размова першапачаткова павінна была ісці нават не аб адраджэнні як вызваленні ад уплыву з Захаду і Усходу, але аб элементарным абуджэнні: годнасці, гонару, духоўных і фізічных сіл («...закінуць у яго <народа> душу зерне праўды і свету... выклікаць да работы яго дрэмлючы розум»: НН, 1907, № 33). Менавіта неабходнасць абуджэння абумовіла адрасны пачатак «нашаніўства», прынцыповы зварот да нацыі, якая паступова пачынае ўсведамляць сябе. Толькі пасля гэтага можна было весці гаворку пра ўласна «нацыянальнае адраджэнне» як «паскораны рух да больш высокага ўзроўню грамадскага быцця, культуры і нацыянальнай свядомасці пасля перыяду застою альбо заняпаду» [10, с. 135]. З прыкрытэту «адраджэння-абуджэння» вынікала ўяўленне «нашаніўцаў» пра сваю працу як пра Пачатак, як пра «зараджэнне» – дзейнасць, накіраваную на перспектыву:

*З добрых думак, што мы кінем
На сваім дзірване,
Будзе ўнукам нашым жніва,
Доля, панаванне.*

**(Я. Купала, «Нашай ніве»:
НН, 1911, № 47–48).**

Даследчыкамі заўважана, што сярод асноўных адзінак дыскурсу «НН» першае месца па значнасці і частаце ўжывання займае канцэпт «Мы – беларускі народ». «Мы» – гэта «ўсе беларусы, інтэлігенцыя і мужыкі-сяляне», таму «Мы» – «ключавы суб’ект нашаніўскіх тэкстаў» [11, с. 86]. Адсюль асноўны стыль газеты як размовы роўных, сумысленнікаў-суайчыннікаў (таму ўяўленне пра «НН» як пра выключна

Шаноўнае грамадства і адоры,⁵
 каб воў воўк паў.
 Выберайце, што нічога не павінна
 з вас: ўсё нейк не выпадзілася.
 Дзе і ў чым іх добрыя: кожны
 кожнае слова напісана. І чы, і можа
 калі кожнае проз іх зрэшце прывітава
 мена з проты; тамыя прывітава
 мне мароча, ў іх забудзецца
 прымаць і «Сякі», бо іх і іх раз
 на бачыць. Губэрнітар даў самае
 на выданне мне «Благанадзейнасць»
 Можа знаць буды прора саром

Што чыць у Смольні?
 Што з «Молод. Беларусі»
 Чаму аб Р. Земкевіне рэдак-
 цыя напісана тамаў вайну?
 Што будыць? Нішчыць.
 2/VI Смольні з востраб.
 P.S. Ваш Ян Колас
 надручыць што нібудыць бо іх
 чым прабіраць за прытаітыбо наш
 мі Ксімі.

Ліст Я. Коласа
 да супрацоўнікаў
 газеты «Наша ніва»
 з просьбай надрука-
 ваць яго творы.
 2 чэрвеня 1912 года

сялянскую газету даволі ўмоўнае). Далей паспрабуем прасачыць, дзякуючы якім свядомым падыходам і нават арганічным абставінам адбывалася на старонках газет гэтае прынцыповае яднанне «Мы».

Па-першае – аб арыентацыі на **зваротную сувязь**, дзе адразу павінны быць узгаданы «нашаніўскі» прынцып адзінства аўтараў і аўдыторыі, той факт, што аўтарамі газеты былі не толькі яе выдаўцы, іх папличнікі-пісьменнікі, але і чытачы. Яскравая статыстыка: «906 карэспандэнцый з 489 вёсак за тры лепшыя гады існавання; 666 допісаў 427 карэспандэнтаў з 321 мясціны Беларусі – за адзін 1910 год» [8, с. 152]. Нават калі зваротная сувязь і не была прадугледжанай, тады яна таксама арганічна вынікала з канцэпцыі «адкрытага выдання». Напрыклад, у № 27 за 1907 год быў надрукаваны артыкул «Як жыў амерыканскі рабочы» – адзін з шэрага публікацый, накіраваных на асэнсаванне ўласнага лёсу ў кантэксце сусветнага вопыту. Ужо ў № 33 (праз паўтара месяца) газета друкуе першы ліст-водгук амерыканскага рабочага, эмігранта з Беларусі: водгук-удакладненне «з першых рук» і водгук-перасцярога, «каб не ехалі наўгад ды не трацілі дарма грошай на праезд у Амерыку і назад да хаты» (подпіс: «Сымон Ях-віч»). Далей будуць надрукаваны яшчэ два адказы ад гэтага карэспандэнта (НН, 1907, № 36; 1908, № 1), аднаго з соцень пазаштатных аўтараў-чытачоў «НН».

Са зваротнай сувязі вынікала і практыка **публічнай нарады** (рубрыка «Гутарка з чытачом»). Выразны прыклад эфектыўнай

рады па прынцыпова значнай праблеме быў прадэманстраваны ў 1912 годзе, калі з дапамогай падпісчыкаў вырашалася пытанне, якім шрыфтам друкаваць газету. Знешні прагматызм (дужа дорага выдаваць газету кірыліцай і лацінкай) не павінен зацямяць фундаментальнага сэнсу пытання, бо яно датычылася аблічча нацыянальнай мовы не толькі на тэрмін выдання газеты, але на гістарычную перспектыву. Асноўны аргумент за адзіны шрыфт быў той, што друкаванае слова не павінна раздзяляць адзіны народ. Аргументаў за кірыліцу аказалася пераважная колькасць, да таго ж яны былі пераканаўчыя: напрыклад, што «пры цяперашняй школьнай адукацыі больш людзей валодае кірыліцай, чым лацінкай»; што «мы бела-русы, а не бела-ляхі, і наш шрыфт родны – рускі» (НН, 1912, 10 траўня) [12, с. 20]. Так беларуская мова канчаткова прыняла кірылічнае аблічча, і выказаўся за гэта народ; такім чынам, «нашаніўскую» практыку раіцца з чытачом можна разглядаць як правобраз будучых рэфэрэндумаў.

Адметная асаблівасць «НН» – яе **ўнутраны дыялагізм**: шэраг аўтараў, змяшчаючы свае артыкулы, прысвячалі іх сваім калегам-нашаніўцам і потым атрымлівалі (дарэчы, неабавязкова) прысвячэнні-адказы: Альберт Пав-ч – Януку Купале (1908, № 7), Янук Купала – Альберту Пав-чу (1908, № 9), Якуб Колас – Андрэю Уласаву (1908, № 18), Олесь Гарун – Януку Купале (1908, № 21), Цішка Гартны – Якубу Коласу (1909, № 28, 29) і інш. Гэта не было нейкай карпаратыўнай гульні: ствараўся

жывы, паліфанічны дыскурс газеты, якая насамрэч гучала, лішні раз варушыла думку, прымушала хоць віртуальна далучыць сваё меркаванне да размовы, падтрымаць ці супярэчыць рэспандэнтам.

З «унутранай» пlynню дыялагічнасці можа быць суаднесена таксама практыка **публічнай дыскусіі**, распачатая ў 1913 годзе В. Ластоўскім. У яго асобе крытыка нагадвала літаратарам пра неабходнасць суправаджаць выкрыванні, «плачы», «жалыбы» ў мастацкіх творах прапагандай пэўных альтэрнатыў жыцця: тых, якія яшчэ толькі вартыя намаганняў, і тых, якія ўжо сёння могуць службыць крыніцамі задавальнення і спагады, як, напрыклад, непаўторная краса прыроды Беларусі. «Сёння... прыходзіць усведамленне, што Вацлаў Ластоўскі наўмысна пайшоў на пэўныя перагібы... з мэтай прыцягнуць... як мага больш увагі» [13, с. 98]. Сапраўды, дыскусія 1913 года дасюль службыць прыкладам прынцыповага, шчыра зацікаўленага і разам з тым карэктнага абмеркавання хвалюючых праблем [14].

Як газеце асветніцкай, «НН» уласцівы **выхаваўчы элемент**: не дагматычная тэндэнцыйнасць, аўтарытарная адчужанасць, але тактоўная пераканаўчасць, хоць і агучаная часам «па-свойску»: «Ой вы людзі, ня ведаеце, што гарэлка – гэта чартоўская дачка: яна да добрага не давядзе, усе зло творыць; перэстаньце піць, а за гэтыя грошы выпішце газету, то будзеш мець у галаве свет, каторы адчыніць вочы і будзеш на свят глядзець вясёла і ня будзеш п'яным валяцца пад лавай у карчме» (НН, 1909, № 34).

Асобнае рэчышча дыялагічнасці выдання – **рыторыка** надрукаваных вершаў. Вельмі часта, у адпаведнасці з асноўнай мэтай «нашаніўскага» адраджэння як абуджэння народу, гэта – **выклік**. Звяртае на сябе ўвагу разнастайнасць рэгістраў выкліку; вось, напрыклад, выклік годнасці:

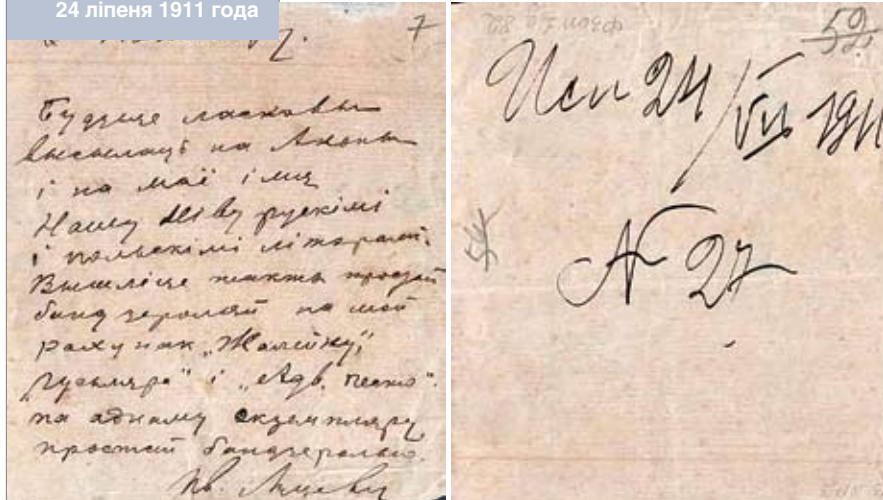
Паўстаньце, рабскія натуры,
Пакіньце свой адвечны сон,
Загаманіце ветрам, бурай,
Каб ажно дрогнуў ваш палон!

(Я. Купала, «Прарок»:
НН, 1912, № 51–52).

Выклік можа гучаць як заклік з намерам надаць селяніну бадзёрасці і духоўнай моцы:

Ліст І. Луцэвіча (Я. Купалы) у рэдакцыю газеты «Наша ніва» з просьбай прыслаць у Акапы (сядзіба маці) газету і выданні яго кніг. 24 ліпеня 1911 года

Ты – пан, ты – багаты,
ты – сіла, араты!
Ты ў крыўду не дайся б другім. <...>
Дык выпрамяся ж трошку,
дый жыва за сошку,
Ды ў поле – к вялікай арбе!
Бач, можа і долю ў нейродлівым полі
Ты выраеш, братка, сабе.

(Я. Купала, «Аратаму»:
НН, 1908, № 9).

Вось заклік-падтрымка, перасцярога, перакананне – найшмат рэгістраў, узмоцненых рэфрэнавым настойваннем:

Не ўздыхай, не бядуі,
брат засмучаны мой!
І жыцця не клянй, не клянй!
Думу-песню запой,
стань адважнай ступой,
Яшчэ раз не засні, не засні!
Хоць за хмараю хмара плыве чарадой,
Сільней хмар – гэта сонца агні.
І ты, брат, не бядуі,
рвіся к сонцу душой,
Яшчэ раз не засні, не засні!

(Я. Купала, «Не ўздыхай»:
НН, 1909, № 24).

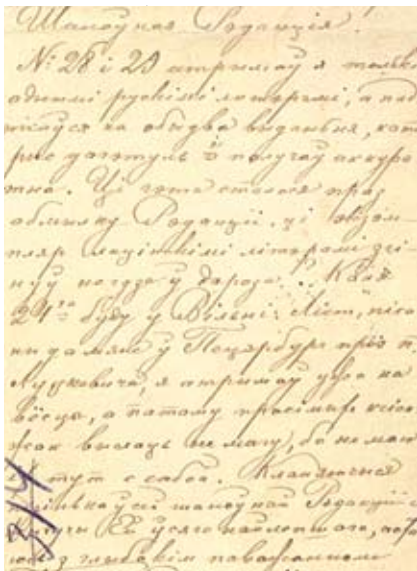
Увогуле мастацка-публіцыстычныя формы ў «НН» – пэўная **вобразная ілюстрацыя** ідэй і фактаў як асноўнай тэкстуры публіцыстычнага выдання. Толькі за тры гады – з 1907 па 1909 – газета надрукавала творы 97 паэтаў і празаікаў, якія змясцілі на яе старонках 337 вершаў і апавяданняў (паводле: НН, 1910, № 27). Наяўнасць такой «ілюстрацыі» – таксама складнік дыялагічнай стратэгіі: як запрашэнне да больш цэласнага разумення, засваення

інфармацыі не толькі розумам, але і сэрцам. Дарэчы, на гэта былі разлічаны і ўласна «рысункі» першай беларускай газеты.

Даследчыкі звяртаюць увагу і на **экспрэсіўную дамінанту** «нашаніўскіх» тэкстаў [15], абумоўленую вышэйзгаданай камунікатывнай задачай эмацыянальнага ўздзеяння, і нават – на **«смеханапаўненне»** «НН». Апошняе не столькі сведчанне прысутнасці ў газеце сатырычна-гумарыстычных жанраў, колькі наогул уласціва «нашаніўскаму» дыскурсу, смех, гумар у якім – праява адпаведнага светабачання, шчырага і самакрытычнага [16].

У рэчышчы адкрытай камунікацыі трэба ўзгадаць і **практычныя парады**, якія з нумара ў нумар друкавала газета з мэтай не проста дагадзіць падпісчыку, але, галоўнае, стымуляваць рост яго культурнага ўзроўню і эканамічнага дабрабыту. Больш за ўсё парад сельскагаспадарчых, але, у адпаведнасці з прынцыпам «універсальнага» выдання, закраналіся таксама іншыя асноўныя сферы жыццядзейнасці: права, выхавання, асветы, гігіены. Дарэчы, сельскагаспадарчыя парады далёка перасягаюць бытавы ўзровень, таму што закранаюць праблемы землегаспадарання ўвогуле: ім прысвечаны і асобны буйны раздзел «Зямельная справа на Беларусі».

Трэба падкрэсліць тактоўнасць «нашаніўцаў»: справу палітычную, якой у першую чаргу з'яўлялася праблема зямлі менавіта ў той час на Беларусі, яны падаюць у сацыяльна-культурным рэчышчы, не пужаючыся «бытавізму», папрокаў у «дробнабуржуазнасці». У рэшце рэшт, на гэтым шляху закранаецца экзістэнцыяльны бок «зямельнага пытання» – перасцерагаецца аб сустрэчнай адносна нястачы зямлі праблеме *зямлі адчужанай*. Аўтары раздзела не перастаюць нагадваць пра вопыт краін (напрыклад, Новай Зеландыі), дзе зямельная стратэгія накіравана на тое, каб папярэдзіць гіпербуйное землеўладанне па прынцыпе «зямля – тавар», якое адчужае зямлю-бацькаўшчыну і ад буйных уласнікаў, і ад нацыі ўвогуле. Вельмі вы-

Паштоўка Б. Эпімах-Шыпілы ў рэдакцыю газеты «Наша ніва» з просьбай даслаць нумары газеты, надрукаваныя кірыліцай і лацінкай. 22 ліпеня 1909 года

разна ілюстраваная небяспека адчужэння зямлі ў казцы Л. Талстога «Праз зямлю ў зямлю», якую надрукавала «НН» у 1908 годзе (№ 20). Цяжка перабольшыць значэнне падобных публікацый у час, калі надзвычай востра стаяла праблема ўвогуле скасавання статусу зямлі беларускай.

Падыход выдаўцоў да «зямельнай справы» дае магчымасць назіраць і адметную перавагу **тэкстаў-разважанняў** над артыкуламі інфармацыйнага кішталту [17], што ўласціва стылю газеты ўвогуле – стылю развагі, роздуму, пільнай рэфлексіі. Такія тэксты накіраваныя на непасрэднае далучэнне чытача да справы-факту. Прыклад з рубрыкі «Дума і каля Думы»: «Дума зацьвердзіла закон, што за дробныя праступкі суды павінны назначаць кару, але могуць яе дараваць тым, хто правініўся першы раз; затое, калі праступнік нарушыць закон другі раз, дык разам з новай – ён адбывае і старую кару. Гэта вельмі карысны закон, бо, ведама, часта чалавек пападае ў турму праз цемнату; а ў востросі, сідзючы разам з рожнымі злыднямі, дастане такую едукацыю, што назаўсягды зыйдзе з простага дарогі; калі ж яму першы праступак даруюць, дык можэ далей жыць справядліва. І вось гэты закон Гасударствены Савет аткінуў» (НН, 1910, № 16–17) [цыт. па: 16, с. 29].

Узгадаем толькі загалюкі яшчэ некалькіх падобных публікацый, каб было відавочна, да якіх спраў далучала інтэлігенцыя свой народ: «Якая палітыка

ГДЕ КУПИТЬ ЖУРНАЛ?

АДРЕСА МАГАЗИНОВ И КИОСКОВ «БЕЛСОЮЗПЕЧАТИ» В МИНСКЕ, ГДЕ МОЖНО КУПИТЬ ЖУРНАЛ «БЕЛАРУСКАЯ ДУМКА»:

Автовокзал «Восточный»	Ул. К. Маркса, 1	Ул. Славинского, 37А
Ул. Володарского, 16	Ул. К. Маркса, 21	Ул. Советская, 11
Ул. Володарского, 22	Ул. К. Маркса, 38	Ул. Сурганова, 40
Ул. Есенина, 16	Нац. аэропорт Минск	Ст. метро «Пл. Победы»
Ул. Жилуновича, 31	Пр. Независимости, 8	Ст. метро «Пушкинская»
Ул. Жуковского, 5/1	Пр. Независимости, 44	Ст. метро «Уручье»
Ул. Жуковского, 10А	Пр. Независимости, 74	Торг. центр «Столица»
Ул. Запорожская, 22	Пр. Партизанский, 56	Ул. М. Танка, 16
Ул. Кижеватова, 80/1	Пр. Победителей, 51/1	Ул. Филимонова, 63
Ул. Я. Коласа, 67	Пр. Победителей, 91	Ул. В. Хоружей, 24 к. 2
Ул. Ленина, 14	Пл. Привокзальная, 3	Бул. Шевченко, 7
Ул. Ленина, 15	Пр. Пушкина, 77	
	Пр. Рокоссовского, 140	

патрэбна Беларусі?», «Справа аб беларускай школе ў Думе», «Аб народным вучыцелю», «Аб патрэбе стылю ў жыцці народу» і інш. Трэба дадаць, што ўсе такога кшталту тэксты – спробы аналітычнага (*a priori* недагматычнага) падыходу інтэрпрэтацыі.

Нарэшце – пра ўласціваю «НН» **адкрытаць дыялога з сусветам**: «Кожны чалавек павінен дайсьці да таго, што ўсіх людзей на сьвеце будзе лічыць сваімі братамі, блізкімі і роўнымі, а для таго трэба, каб ён мог і сябе лічыць за чалавека з усімі нацыянальнымі правамі» (НН, 1909, № 19). Ізноў дыялектыка «ўнікальнага – універсальнага»: не «культураўнасць» як неапрацаваная сінкрэза (хаос), але шматстайнасць культурнага вопыту, успрынятага скрозь прызму каштоўнасцей нацыянальнага космасу. Пра інтэрнацыяналізм «нашаніўства» сведчыць і тое, што шэраг яго дзеячаў актыўна друкаваліся ў замежным друку, ажыццяўляючы ролю культурных паслоў, якія знаёмлілі суседзяў з жыццём і культурай Беларусі (А. Луцкевіч, М. Ромер, М. Багдановіч і інш.). Дарэчы, і з замежных рэдакцый, культурных таварыстваў звярталіся ў «НН» з прапановамі ўзаемаабмену выданнямі, кнігамі, інфармацыяй, рэкламай (пра гэта сведчаць лісты з Украіны, Галіцыі, Санкт-Пецярбурга, Масквы, Прагі і нават з Нью-Ёрка, дзе існавала рэдакцыя «Русский голос»). «З гэтага ліставання добра відаць, што газета «НН» ...была <ў свеце> паўнамоцным прадстаўніком беларусаў, якія не мелі дзяржаўнасці, але мелі сваю газету, што была адначасова і творчым саюзам, і цэнтрам адукацыі, і міністэрствам культуры» [18, с. 104].

Сама шматстайнасць праяў дыялога, яго прысутнасць на ўсіх узроўнях «нашаніўскай» дзейнасці (унутрывыдавецкім, у стаўках з чытачом і вонкавым асяроддзем) дае магчымасць гаварыць пра адкрытую камунікацыю выдання як пра свядомую стратэгію ўзаемаразумення і ўзаемадзеяння выдаўцоў і аўдыторыі, нацыянальнай эліты і ўласна нацыі, закліканых разам спраўдзіць Адраджэнне. Адзначым, што такі дыялог – паказчык адметнасці адраджэнскага руху менавіта найноўшага часу (цяжка ўявіць «дыялог» фларэнтыйскіх «акадэмікаў» пры двары Ларэнца Медычы з італьянскім плебсам). Гэта таксама

і паказчык перспектывнасці традыцый «нашаніўства»: яго дзеячы (В. Ластоўскі, А. Уласаў, бр. Луцкевічы, Я. Купала і інш.) выйшлі на той напрамак грамадскага ўзаемадзеяння, каштоўнасны патэнцыял якога будзе асэнсоўвацца на працягу ўсяго ХХ стагоддзя, часу паступовай пераарыентацыі з ідэі прагрэсу на ідэю ўзаемаразумення. ▬

ЛІТАРАТУРА

1. Наша Ніва (НН): Першая беларуская газета з рысункамі. Факс. выданне. Вып. 1–4 (1906–1911). – Мн.; Вільня, 1992–1996.
2. Навойчык, П.І. «Наша ніва» і літаратурна-грамадскі працэс на Беларусі пачатку ХХ ст.: аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук: 10.01.10 / П.І. Навойчык; БДУ. – Мн., 1996.
3. Унучак, А. «Нашаніўскія» дакументы ў фондах рукапіснага аддзела Бібліятэкі Акадэміі навук Літвы / А. Унучак // Спадчына. – 2003. – № 4–5. – С. 46–50.
4. Васючэнка, П.В. Гісторыка-культурныя падмуркі «нашаніўства» / П.В. Васючэнка // Час. Журналістыка. Крытыка: Матэрыялы Рэсп. навук. чытаньяў. – Мн., 2002. – С. 16–17.
5. Гніламёдаў, У.В. Прарок нацыянальнага Адраджэння / У.В. Гніламёдаў // Купала, Я. Поўны збор тв.: у 9 т. – Мн., 1995. – Т. 1. – С. 5–28.
6. Пушча, Я. Крытычныя артыкулы / Я. Пушча // Збор твораў: у 2 т. – Мн., 1994. – Т. 2. – С. 295–312.
7. Ластоўскі, В. Нашы цэннасці / В. Ластоўскі // Выбраныя творы. – Мн., 1997. – С. 320–323.
8. «Наша ніва» / І. Дварчанін, А. Лойка, Т. Кабржыцкая, Ул. Конан, Л. Гмырак, С. Станкевіч // Крыніца. – 2000. – № 11–12. – С. 133–165.
9. Купала, Я. Выдавецкая справа ў Беларусі за 1922 год / Я. Купала // Поўны збор твораў: у 9 т. – Мн., 2002. – Т. 8. – С. 94–102.
10. Конан, Ул. Адраджэнне нацыянальнае / Ул. Конан // Беларуская энцыклапедыя: у 15 т. – Мн., 1996. – Т. 1.
11. Самусевіч, В. М. «Наша ніва» ў лагасферы нацыянальнай культуры / В. М. Самусевіч // Веснік Беларускага дзярж. ун-та. Серыя 4. Філологія. Журналістыка. Педагогіка. – 2002. – № 2. – С. 86–91.
12. Унучак, А. «Наша ніва» і ідэйнае выхаванне беларускай інтэлігенцыі / А. Унучак // Беларускі гістарычны час. – 2005. – № 4. – С. 16–21.
13. Абрамовіч, П.Р. Літаратурна-мастацкая крытыка ў «Нашай ніве»: Праблемы, крытэрыі, жанры / П.Р. Абрамовіч // Роднае слова. – 2001. – № 10. – С. 97–98.
14. Абрамовіч, П.Р. Да пытання ролі дыскусіі: параўнальны аналіз праблемных артыкулаў В. Ластоўскага «Спачвайце доўг» і С. Дубаўца «Ружовы туман» / П.Р. Абрамовіч // Журналістыка–2000: Матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф., Мінск, 21 лістапада 2000 г. / Беларус. дзярж. ун-т; рэдкал.: С.В. Дубовік [і інш.]. – Мінск, 2000. – С. 5–7.
15. Ермакова, А. Пра некаторыя прыёмы экспрэсівацыі «Нашай нівы» / А. Ермакова // Янка Купала і «Наша ніва»: Да 90-годдзя выдання газеты «Наша ніва»: Матэрыялы Міжнар. навук. канф., Мінск, 7–8 кастр. 1996 г. / Беларус. дзярж. пед. ун-т імя М. Танка; рэдкал.: Ж. Дакюнас [і інш.]. – Мн., 1996. – С. 83–85.
16. Вашко, П. Пра смеханапаўненне «Нашай нівы» / П. Вашко // Янка Купала і «Наша ніва»: Да 90-годдзя выдання газеты «Наша ніва». – Мн., 1996. – С. 85–88.
17. Маракуліна, Т.М. Публіцыстыка «Нашай нівы» (1906–1915): тэматычны і жанрава-камунікацыйны аспекты / Т.М. Маракуліна // Роднае слова. – 2007. – № 3. – С. 27–29.
18. Запартыка, Г. Рэдакцыйны архіў «Нашай нівы» / Г. Запартыка // Роднае слова. – 2000. – № 11. – С. 103–104.